

การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมด้วยธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ :กรณีศึกษาอำเภอบ้านหมอจังหวัดสระบุรี

วิสุทธิ์ สุกรินทร์

นักวิชาการสาธารณสุข ชำนาญการ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี

ความเป็นมา จังหวัดสระบุรีได้เข้าร่วมเป็นจังหวัดนำร่อง ของการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.)ตั้งแต่ปี 2555 และได้ดำเนินการนำร่องจัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ใน 4 ตำบลของอำเภอบ้านหมอ คือ ตำบลไผ่ขวาง ตลาดน้อย บางโหมดและบ้านคร้ว โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์1)เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ 2)เพื่อสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานจัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ และ 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะที่เจาะจงในการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ด้วยธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์

วิธีการศึกษา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจัดประชุมกระบวนการกลุ่มใช้แบบฟอร์มการสัมภาษณ์แบบเตรียมการ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยแกนนำคณะกรรมการจัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ จำนวน 9 คน (จาก 3 ภาคส่วน คือภาครัฐ/อปท. ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม) และการจัดประชุมสรุปบทเรียนคณะกรรมการจัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์จาก 4 พื้นที่ๆละ 5 คน รวม 20 คน ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOTAnalysis) และการทบทวนบทเรียนหลังการดำเนินงาน (Retrospect)โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เก็บข้อมูลระหว่าง 1มกราคม ถึง 31มีนาคม2558

ผลจากการศึกษา ด้านปัจจัยภายใน 1)จุดแข็งได้แก่ มีคณะกรรมการที่มาจากผู้นำชุมชน แกนนำพระสงฆ์แกนนำผู้สูงอายุ อสม. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และครูในพื้นที่ มีการวางแผนปฏิบัติ ประสานงานควบคุม กำกับที่ดี มีการสำรวจ/จัดทำข้อมูลในชุมชนที่ชัดเจน พร้อมกับการจัดเวทีประชาคมสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่(อบต./เทศบาล) ร่วมสนับสนุนทรัพยากร คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ และการได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์ในชุมชน2)จุดอ่อน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังหนุนช่วยไม่ต่อเนื่อง คณะทำงานบางส่วนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมนูญสุขภาพวิทยาการกระบวนการในพื้นที่ยังขาดทักษะที่ดีพอในการจัดเวทีระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม ยังไม่มีเจ้าภาพหลักในการนำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แต่ละประเด็นลงสู่การปฏิบัติ ยังไม่มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ที่ชัดเจน

ด้านปัจจัยภายนอก 1)โอกาสประกอบด้วยการมีกฎหมายพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ปี 2550 และธรรมนูญสุขภาพแห่งชาติ ปี 2552 รองรับ นโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสุขภาพ การได้รับสนับสนุนความรู้ และเครื่องมือจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ และภาคีเครือข่ายภายนอก รวมทั้งจากคณะกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดที่มีความรู้ และประสบการณ์ มีงบประมาณหนุนช่วยจากกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่และความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์และพุทธศาสนา2)อุปสรรคประกอบด้วย ความเชื่อการใส่บาตรอาหารของประชาชน การได้รับงบประมาณหนุนช่วยจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่ต่อเนื่อง การขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพยังไม่เป็นนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ทศนคติของพระสงฆ์กับการยอมรับคำแนะนำจากแกนนำชุมชนต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและประชาชนบางส่วน ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์

บทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน ได้แก่ 1 คณะทำงานจัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในพื้นที่ต้องมีครบจาก ๓ ภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคท้องถิ่น นักวิชาการสาธารณสุขและแกนนำกลุ่มองค์กรในชุมชน 2) กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ต้องเป็น

เจ้าภาพหลักจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดทำธรรมนูญสุขภาพ 3) คณะทำงานต้องมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมคิดตั้งแต่แรก 4) มีการนำมติธรรมนูญสุขภาพหลักต้นเข้าสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5) จัดพิมพ์ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสาธารณะในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะที่เจาะจง 1) ทีมพี่เลี้ยงระดับจังหวัดและอำเภอ ควรจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานและจัดพิธีมอบใบประกาศเกียรติคุณ เพื่อยกย่องเชิดชู พร้อมกับสร้างขวัญและกำลังใจ 2) คณะทำงานจัดทำธรรมนูญสุขภาพควรได้รับการ พัฒนา ศักยภาพ เช่น อบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน 3) คณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นควรจัดทำโครงการเสนอ กองทุนฯ เพื่อนำงบประมาณมาใช้พัฒนา แก้ไขปัญหาสุขภาพของพระสงฆ์ ตามมติที่กำหนดไว้ในธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ให้เป็น รูปธรรม 4) คณะทำงานจัดทำธรรมนูญสุขภาพ ควรจัดเวทีประชาคมเพื่อการรับฟังข้อคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงและแก้ไข ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงตามสถานการณ์ 5) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข/พี่เลี้ยงควรจัดให้มีเวทีถอดบทเรียนเพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และขยายผลทั้งภายในและระหว่างชุมชน

คำสำคัญ : สุขภาพ/ธรรมนูญสุขภาพ/นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม/ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์